

Obrazovanje od samog početka

Informacije za roditelje o obrazovnom i vaspitnom planu za decu
od 0 do 10 godina u Hesenu

roditelje

Informacije za

BILDUNG
VON ANFANG AN

Poštovani roditelji,

Svako dete u Hesenu treba što ranije biti podržano, po mogućnosti optimalno i kontinuirano. Taj cilj želimo postići zajednički sa svim ljudima, koji učestvuju u ranom obrazovanju. Naučno je dokazano da su deca baš u prvih deset godina sposobna za prijem i spremna za učenje, kao ni u jednoj drugoj fazi života. To saznanje neće Vas, koji pratite napredak u razvoju Vašeg deteta, iznenaditi. Sigurno ste često posmatrali **Vaše dete** i njegove strpljive pokušaje, kojima neumorno, korak po korak, osvaja svoj svet. Strpljenje, strast i pedantnost, s kojom deca nastupaju, dovodi nas odrasle često do čuđenja. Za decu je učenje potreba, interesantni utisci i iskustva pričinjavaju im mnogo spontanog zadovoljstva.

Trenutno se sve više probija saznanje, da u ranom dečjem obrazovanju leže posebne prilike za razvoj. Nije ni čudo: razvojno-psihološka, neuro-naučna i pedagoška istraživanja značajno se slažu u mišljenju da su prvih deset godina života najintenzivnije za učenje u čitavom životu čoveka. Znači, učenje ne počinje tek polaskom u dečji vrtić ili osnovnu školu, već mnogo ranije, sa rođenjem. Novi pristupi u istraživanju pritom jasno pokazuju da partnerstvo u obrazovanju i vaspitanju, posebno pri oblikovanju prelaza - prilikom prelaza deteta u dečju dnevnu ustanovu i iz dečje dnevne ustanove u osnovnu školu - igraju važnu ulogu.

*Jürgen Banzer
Ministar Hesena za rad,
porodicu i zdravstvo*

*Dorothea Henzler
Ministar Hesena za kulturu*

Predgovor

Zbog toga je jedna od osnovnih zamisli našeg plana za obrazovanje i vaspitanje za decu od 0 do 10 godina stvaranje osnove za jednu intenzivnu **saradnju** sa mestima gde uči Vaše dete, da bi se baš u prvih deset godina život na najbolji mogući način podržalo. Sa ovom brošurom Vas upoznajemo sa različitim mogućnostima da se taj cilj postigne. Sa planom za obrazovanje i vaspitanje mi smo u Hesenu stvorili stručnu osnovu za sva mesta za obrazovanje i učenje dece u tih posebnih deset godina. Pokazalo se, što bolje saraduju stručnjaci dečjih dnevnih ustanova, nastavnici u osnovnim školama, saradnice i saradnici mesta za porodično obrazovanje i dnevne majke i očevi, utoliko delotvornije se tu može raditi. Saradnja između Vas kao roditelja i stručnjaka pritom dobija sve veći značaj.

U Hesenu je poslednjih godina sa ciljem postavljeno težište u oblasti dečjeg obrazovanja u dečjim dnevnim ustanovama i osnovnim školama. Pokrajinska vlada je zajedno sa ustanovama finansirala i podržavala mnogobrojne mere, koje na primer podržavaju jezički razvoj i jezičku podršku Vašeg deteta ili doprinose dovoljnoj ponudi mesta na licu mesta. Plan za obrazovanje i vaspitanje centralni je element naših napora da deci omogućimo **optimalno obrazovanje**. On daje pedagoški orijentacioni okvir za **ranu, trajnu, individualnu i intenzivnu podršku** Vašeg deteta.

Mnogi ljudi, koji učestvuju u obrazovanju i vaspitanju dece, intenzivno i produktivno su saradivali, da bi trasirali put planu za obrazovanje i vaspitanje. Dakle, u njemu se nalazi mnogo pedagoškog iskustva i teoretskog znanja.

Sa našim planom za obrazovanje i vaspitanje za decu od 0 do 10 godina u Hesenu mi želimo postići da deca od samog početka i na svim mestima, na kojima uče, dobiju najbolju moguću podršku i pomoć. On treba biti orijentacija i osnova za obrazovanje i vaspitanje dece i da intenzivira saradnju između svih mesta gde deca uče i gde se obrazuju.

Na planu za obrazovanje i vaspitanje će se temeljiti i planirana školska priprema godina. Uvođenjem školske pripreme godine dalje će se unaprediti cilj Pokrajinske vlade za Hesen o trajnoj i ranoj podršci. Ona treba fokusirati naročito decu od 5-6 godina u dečjim dnevnim ustanovama i podržavati **jačanje njihovih kompetencija** na razne načine. Ako jedne dete iz Hessena nakon vremena u dečjem vrtiću i podrške u okviru školske pripreme godine pođe u osnovnu školu, onda su već postavljeni temelji, na kojima se može dalje graditi.

Želimo Vam mnogo interesantnih i novih saznanja prilikom čitanja ove brošure, pre svega pri praćenju Vašeg deteta na njegovom daljem putu učenja i obrazovanja.

Jürgen Banzer
Ministar Hesena za rad,
porodicu i zdravstvo

Dorothea Henzler
Ministar Hesena za kulturu

*Prof. Dr. Dr. Dr. Wassilios
Fthenakis*

Poštovani roditelji,

deca su radoznala, ona lako i rado uče. Samo, ta se činjenica dosad malo koristila. Rezultati razvojno-psiholoških, neuro-naučnih i vaspitno-naučnih istraživanja impresivno pokazuju da su dosad jasno potcjenjeni **potencijali učenja i razvoja** mlađe dece. Već mala deca poseduju zapanjujuće kognitivne sposobnosti i od rođenja teže ka istraživanju svoje okoline i stupanju u razmenu s njom.

Plan za obrazovanje i vaspitanje od 0 do 10 godina u Hesenu zastupa jedno shvatanje obrazovanja, po čemu **igranje i učenje** nisu suprotnosti, već se vide kao dve strane iste medalje. Pritom se ne radi o tome da se znanje jednostavno "posreduje", već o tome da se bavi pitanjima dece, zajedno s njima formulisati hipoteze, uneti različita gledišta, isprobati stvari i zajednički pronaći odgovore. Tako se učenje vrši kroz **zajedničko doživljavanje** i **saznavanje**.

Saradnjom i komunikacijom deca produbljuju svoje razumevanje sadržaja učenja i u **zajednici učenja** istražuju značaj stvari. Tako deca vremenom razvijaju ne samo svest o tome šta, već i kako uče i da se stečeno znanje može preneti i na druge situacije.

Obrazovanje i vaspitanje definišu se kao zajednički zadatak svih učesnika. Obrazovanje se, prema tome, razume kao jedan socijalni proces, kojeg svi aktivno zajedno oblikuju: pored stručnjaka i nastavnika, pre svega i Vi kao roditelji, konačno, i Vaše dete. Pritom Vaše dete ni od koga radije ne uči nego od Vas. U porodici započinje obrazovanje i vaspitanje. Tek kasnije dolaze jasle, dečji vrtić i osnovna škola, možda i dnevna briga. Plan za obrazovanje i vaspitanje za Hesensku pruža **zajednički orijentacioni okvir** za sva mesta gde se uči, na kojima se vrši obrazovanje i vaspitanje u prvih deset godina života.

Pozivaju se pojedinačna mesta za obrazovanje da primene ista načela i principe, kada se radi o obrazovanju i vaspitanju dece. To dovodi do toga, da su pojedinačna mesta za obrazovanje na najbolji mogući način međusobno usklađena i da saraduju. Što je podrobnija i poverljivija razmena i kooperacija između Vas kao roditelja i stručnjaka i nastavnika, i što je Vaše dete pritom više aktivno uključeno, to će više profitirati od obrazovnih ponuda i ojačati u svom razvoju.

I to je cilj: svakom detetu individualno i optimalno pomoći, da ima najbolji mogući razvoj i da maksimalno profitira u svojoj obrazovnoj biografiji.

Prof. Dr. Dr. Dr. Wassilios E. Fthenakis

Društvene promene

Društvene promene

Potreba za formulisanjem plana za obrazovanje i vaspitanje proizilazi i promenjenih uslova, pod kojima se odvija život deteta, i stoga i obrazovanje i vaspitanje.

Deca se danas rađaju u jedno društvo, koje se odlikuje **stalnim promenama**, koje se odražavaju na sve sfere života. Poslovni život sve više se **tehnizira i digitalizira**. Taj razvoj zahvata i privatni prostor. Naše se društvo menja kroz različite kulturne uticaje. Tok porodičnih biografija postaje raznolik, raste broj porodica sa jednim detetom, porodica sa jednim roditeljem ili takozvanih "Patchwork-porodica".

Deci se danas u sve većoj meri dopušta učestvovanje u odlukama, nego što je to bio slučaj kod njihovih roditelja i baba i deda. Iz svih tih novih zahteva proizilaze nove **možućnosti za učenje** i time i nove **šanse za obrazovanje**.

Deca su izazvana da savladaju taj razvoj i promene. Time se pred obrazovanje i vaspitanje u porodici i na svim drugim mestima za obrazovanje i učenje postavljaju prošireni zadaci.

Rano dečje obrazovanje poslednjih je godina probudilo povećano društveno interesovanje. Pozadina tog novog značaja, koje mu se - s pravom - pridaje su aktualna saznanja razvojno-psiholoških, neuro-naučnih i vaspitno-naučnih istraživanja. Saglasno dokazuju da **iskustva** i **proces** **učenja** deteta za vreme **prvih godina života** značajno utiču na celokupni kasniji razvoj. Oni su kamen temeljac za **doživotno učenje** - dakle, ne samo za školsko učenje, već za učenje iz svih oblasti. **Prvih deset godina života jednog deteta su najintenzivnije godine za učenje i najbogatije za razvoj.**

Zajednički zadaci
svih institucija

Osobnosti plana za obrazovanje i vaspitanje za decu od 0 do 10 godina u Hesenu

Obrazovanje i vaspitanje započinje u **porodici**. Iako se kasnije pridružuju institucije kao jasle, dečja dnevna briga, dečji vrtić i osnovna škola, porodica ostaje prvo i najduže i najjače mesto vaspitanja i obrazovanja deteta.

Učenje se dešava na svim mestima: kod kuće, u igri s prijateljima isto kao i u dečjoj dnevnoj ustanovi ili školi, zabavištu, dečijoj dnevnoj brizi, u porodičnom obrazovanju ili drugim oblastima. Zbog toga je prednost ako su sva mesta za vaspitanje i obrazovanje međusobno usklađena i institucije saraduju.

U planu za obrazovanje i vaspitanje za decu od 0 do 10 godina u Hesenu formuliše se jedna osnova za **sva** mesta za učenje u prvih deset godina života. Plan za obrazovanje i vaspitanje time je plan koji zahvata institucije. U ovoj brošuri objašnjene su osnovne zamisli tog plana.

Cilj sprovođenja plana je stvaranje prelaza od jedne institucije u drugu bez prekida - kao iz dečje dnevne ustanove u osnovnu školu. Obrazovanje i vaspitanje u institucijama posmatraju se celovito i shvataju se kao **zajednički zadatak svih učesnika**.

U središtu svih razmišljanja nalazi se Vaše dete i njegovo najbolje moguće **obrazovanje od samog početka**.

Tako je cilj svih učesnika imati u vidu individualne **razvojne procese** dece, zapaziti njihove **jake strane** i posmatrati i pratiti njihov razvoj.

U planu za obrazovanje i vaspitanje za Hesen, obrazovanje i vaspitanje shvataju se kao rezultat zajednički aktivno oblikovanog (ko-konstruktivnog) procesa. Dakle, jednog procesa, u se kom učenje dešava kroz saradnju i izrađuju se novi sadržaji, razvijaju se ideje, rešavaju se pitanja i problemi. Deca zajedno sa odraslima i drugom decom unose svoja znanja i sposobnosti, razvijaju ih dalje i stiču nove sposobnosti i novo znanje. Tako produbljuju svoje razumevanje sveta. Time se celokupno jača **umni**, **jezički** i **socijalni** razvoj.

Deca u prvih deset godina doživljavaju mnogobrojne promene i prelaze: iz porodice u dečju dnevnu brigu ili dečju dnevnu ustanovu, od dečje dnevne ustanove u osnovnu školu i potom u dalju školu. Često se dešavaju promene u porodici, na primer poslovne promene, rođenje još jednog deteta, razvod roditelja itd.

Uspeju li deca uspešno savladati prelaze, stiču važna iskustva i stiču **osnovne sposobnosti** za njihov dalji život i učenje. Najvažnije osnove za razvoj jednog deteta postavljaju se u prvim godinama života. Što je jača podrška u to vreme, to bolje uspeva **dečja obrazovna biografija**.

Mnoge situacije i aktivnosti Vašeg deteta u svakodnevnicu zahtevaju Vašu pažnju i podršku, ali isto tako i stručnjaka. Deca se ne smeju ostaviti sama sa svojim pitanjima i problemima, sa svojim interesima i svojim mogućnostima. Za decu i stručnjake je važno ojačati dečji razvoj i imati u vidu da se od dece ne zahteva nešto ispod njihovih mogućnosti, ali ni iznad njihovih mogućnosti. Za to je potrebno posmatrati, poznavati i uzimati u obzir **jače strane** Vaše dece.

Stručnjaci i nastavnici trebali bi sa Vama kao roditeljima biti u razgovoru i razmenjivati se o zajedničkim zapažanjima ili zajedničkom postupanju. Tako se uspeva decu trajnije podržati u njihovom razvoju.

Deca uče od samog početka

Deca imaju kompetencije

Deca svoju okolinu otkrivaju u **dijalogu** sa svojim roditeljima, drugim odraslima i decom. Oni istražuju predmete, stvarno stanje i vežbaju odnos sa drugim ljudima. Pritom sve tačnije upoznaju svoje sopstvene mogućnosti i iste mogu izgraditi.

Deca od rođenja poseduju veštine i sposobnosti. Ona od početka istražuju svoju okolinu i razmenjuju se sa njom. Diraju sve i počinju istraživati svoju okolinu. Radoznala su, zainteresovana, i žele sve da znaju. U kontaktu i u razmeni sa drugom decom, braćom i sestrama i roditeljima proširuju svoju sliku o svetu. Ona uče da zapažaju svoje jače strane i više postaju svesna svojih veština. Razvijaju i više sposobnosti u svojoj zajedničkoj odgovornosti za socijalnu okolinu i u svom razumevanju toga šta mogu naučiti i zašto uče.

To čini osnovu za **telesno i duševno zdravlje, dobro osećanje i kvalitet života**. To su preduslovi za razvoj u ličnost sa **ličnom odgovornošću i društveno sposobnu ličnost**.

Stručnjaci i nastavnici imaju zadatak da te procese shodno tome prate i podržavaju.

Kako se jačaju kompetencije deteta

Već dojenčad traže kontakt očima sa osobom od poverenja i raduju se kad im to uspe. Deca na početku istražuju jedan vrlo mali isečak sveta i tu nalaze svoj izazov. Oni svoja iskustva uglavnom stižu u igri i pritom uče, na primer, kada hvataju zvečku, kada čine svoje prve korake ili kada se igraju sa kockicama ili sortiraju dugmad. Raduje ih učenje i raduje ih otkriti ili pronaći nešto.

Sa godinama deca se intenzivnije razjašnjavaju sa svojom okolinom. Šta god da rade, svaki postupak za njih ima neki značaj. **Igranje je istovremeno i učenje.** Svako posmatranje, svaka odluka, svaki rešen problem je korak, koje dete vodi dalje.

Pritom deci treba **pomoć i podrška** iz njihove socijalne okoline. Na početku će to biti roditelji ili starija braća i sestre, kasnije dodatno i stručnjaci ili vršnjaci.

Time što izražava svoja iskustva i razmenjuje ih sa drugima, dete ih razjašnjava za sebe. Ono u većoj meri može bolje proceniti svoje postupanje i proširiti svoju **sposobnost postupanja i izražaja**.

Kod svih svakodnevnih aktivnosti, na primer kod kuvanja, rada u bašti, šetnji u šumi ili pored vode, Vaše dete ima pitanja ili ideje.

Važno je da se Vi kao odrasli upustite u pitanja dece i ista sa njima dalje pratite.

Vaše dete uči najbolje onda kada samo isproba ili nešto neposredno doživi. Vi možete Vaše dete potstreknuti na razmišljanje, podržavati njegove aktivnosti i time proširiti njegove procese učenja.

Što više **sopstvenog iskustva** deca steknu, što više uvida imaju u svet iskustava drugih, to će tačnije kasnije moći opaziti sopstvena ili tuđa gledišta i postupke, oceniti ih i poštovati.

Za roditelje, osobe dnevne brige, ali i za stručnjake u dečjim dnevnim ustanovama, porodičnom obrazovanju i osnovnoj školi je važno da posmatraju procese učenja i razvoja deteta - i time povezano, njegove **potrebe za učenjem** koje se menjaju - i da se prilagode tom stanju razvoja.

Plan za obrazovanje i vaspitanje opisuje težišta, gde se jačaju razvoj i kompetencije dece

Plan za obrazovanje i vaspitanje sadrži težišta, koja su važna za procese obrazovanja i vaspitanja dece i za jačanje dečjeg razvoja i kompetencija. Zato se u planu za obrazovanje i vaspitanje za decu od 0 do 10 godina u Hesenu za svako težište formulišu **ciljevi**, na koje se moraju orijentisati stručnjaci i nastavnici, i koji i Vama mogu pružiti važna uputstva u razmeni sa detetom, koje uči i koje se razvija.

Jačati jače strane deteta

Porodični odnos sa opterećujućim situacijama i konfliktima odlikuje razvoj socijalnih i emocionalnih kompetencija kod dece. Taj razvoj usko je povezan sa razvojem jezičkih i umnih sposobnosti, jer samo dete koje tačno može izraziti svoja **osećanja** i koje svoje **želje** može formulisati prema drugima, ima priliku da bude saslušano i shvaćeno.

Vi kao roditelji, ali i stručnjaci i nastavnici, kao i druga deca, doprinosite tome da Vaše dete ojača u svom **razvitku ličnosti** i da se oseća priznatim kao osoba.

Ono tako uči da se primereno ophodi sa sopstvenim **jačim i slabijim stranama**, i uči da iste poštuje kod drugih. Osim toga, Vaše dete uči da odražava sopstvene osećaje i sposobnosti.

Takođe je jako važno razviti osećaj za sopstveno telo. To jača samopouzdanje i preduslov je za **odgovorno ponašanje i ponašanje svesno zdravlja**. Vi podržavate svoje dete, time što se brinete o zdravoj ishrani, dovoljnom kretanju i redovnoj zdravstvenoj prevenciji.

Razmenjivati se sa drugima i kompetentno se ophoditi sa jezikom i medijima

Sposobnosti jezičkog izražavanja i mogućnost sporazumevanja sa drugima, osnovni su preduslovi za socijalni i umni razvoj jednog deteta.

Jezička klima u porodici ima veliki uticaj na jezički razvoj. Vaše dete uči i razvija jezik najpre ako ste Vi u stalnoj razmeni sa njim i razgovarate o temama, koje su od značaja za Vaše dete. Važno je da roditelji naročito prvih godina sa puno pobuda razgovaraju sa svojom decom, i to na jeziku koji sami znaju.

Deca bi trebala da mogu u porodici izraziti svoje potrebe i da mogu aktivno učestvovati u **porodičnoj svakodnevici**.

Vaše dete svakodnevno dolazi u kontakt sa različitim **medijima** i samo ih koristi. Vi kao roditelji trebali bi da sa svojim detetom razgovarate o doživljajima sa medijima i zajednički razmišljate o tome, kako se osmišljeno ophoditi sa medijima.

Biti radoznao, učiti, istraživati i otkrivati

Vaše je dete od samog početka radoznao i želi otkriti svoju okolinu. Te pretpostavke bi Vi trebali prihvatiti i jačati. Kasnije će stručnjaci i nastavnici Vaše dete podržavati da samostalno nabavi informacije i time razjasni pitanja. Ono se ohrabruje da proširi svoje znanje.

Prirodno-naučna, matematička i tehnička iskustva spadaju u svakodnevnicu življenja i učenja sve dece. Ona dolaze u dodir sa tehničkim uređajima, doživljavaju matematičke prilike u svakodnevnicu i nailaze na prirodno-naučne fenomene. Pritom iskrsnu pitanja, kojima se žele baviti i rešiti ih. Za to im treba pružiti priliku.

Kroz eksperimentisanje, istraživanje i konstruisanje dete stekne kompetencije, koje mu pomognu da shvati i otkrije svet.

Biti kreativan i pun fantazije

Susret sa **umetnošću** jača čulno opažanje i sposobnost doživljavanja Vašeg deteta. **Oblikovanje i prikazivanje** pomaže Vašem detetu da preradi utiske i doživlja. Ono dobija pristup umetničkim aktivnostima. Ono otkriva razne načine oblikovanja i izražavanja i može doživeti radost i opuštanje.

Preuzeti odgovornost, prisvajati vrednosti

Deca uvek imaju mnogo pitanja i žele znati kako svet funkcioniše. Oni su mali filozofi i razmišljaju o životu, o smislu i vrednosti sopstvenog bića i o bogu. Ta pitanja treba uzeti ozbiljno i razjasniti ih zajedno sa detetom.

Deca odrastaju kao socijalna bića, označena svojom porodičnom strukturom i svojim iskustvima. Porodica je prvo i time pogodno mesto, na kom deca mogu naučiti šta znači biti tu jedni za druge i preuzeti odgovornost. Sa godinama više i više se doživljavaju kao član različitih grupa. Zajednički život moguć je samo kroz **razumevanje** i **obzir** prema drugima, ali istovremeno i sa pogledom na sopstvene potrebe. Deci je potrebna **orijentacija** kroz **vrednosti** i **socijalna pravila**, da bi se mogla suočiti sa svojom okolinom i svojim životnim prostorom.

Aktivno učestvovanje Vašeg deteta u porodici i u institucijama pomaže mu da sakupi iskustva iz tih oblasti i da jača svoje **socijalne** i **demokratske kompetencije**.

Definisati ciljeve
zajednički delovati

Kako institucije za obrazovanje i vaspitanje jačaju Vaše dete

Svaka institucija ima svoj zadatak, prilagođava se **individualnom stanju razvoja** Vašeg deteta i **pokreće procese učenja**, koji mu po starosti i razvoju odgovaraju.

Plan za obrazovanje i vaspitanje pruža orijentaciju za sva mesta obrazovanja (porodica, dečja dnevna briga, dečja dnevna ustanova, osnovna škola, porodično obrazovanje, klubovi itd.), koje Vaše dete posećuje od rođenja do kraja osnovne škole.

Teži se ka tome da dečje dnevne ustanove i osnovne škole ubuduće svoje koncepcije i školske programe usmere ka osnovama i principima plana za obrazovanje i vaspitanje.

Za školsku nastavu ubuduće važe, dodatno uz plan za obrazovanje i vaspitanje, **obrazovni standardi**. Oni opisuju kompetencije, koje prema očekivanju poseduje jedno dete na kraju osnovne škole u pojedinačnim nastavnim predmetima.

Pomoći, potstreknuti
i pratiti

Šta možete Vi kao roditelji učiniti?

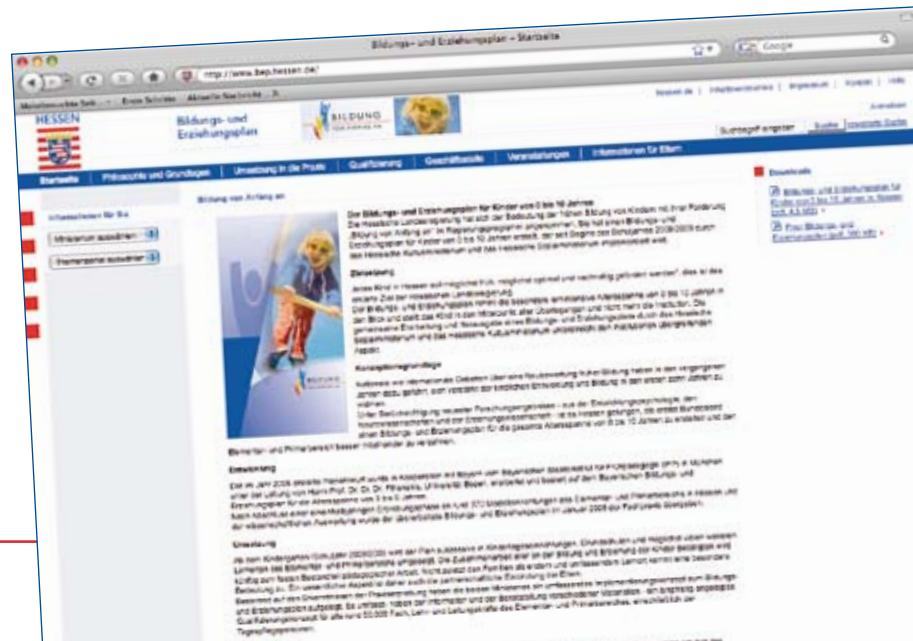
Vaše dete na početku uči pre svega u porodičnom okruženju, uz Vašu podršku, sa Vašim potstrekom i uz Vašu pomoć. Ono može steći već veliki broj **obrazovnih iskustava**, na koja se nadovezuju dečje dnevne ustanove i škole.

Vi podržavate svoje dete time što saradujete sa obrazovnim institucijama i koristite priliku za **razmenu sa pedagoškim stručnjacima**. Time stičete dobar uvid u to, šta Vaše dete zna i možete dati savete o jačim stranama ili eventualnim problemima Vašeg deteta. Time podržavate Vaše dete na njegovim mestima za učenje i pokazujete mu da ga pratite i da njegov razvoj uzimate ozbiljno i smatrate važnim.

Plan za obrazovanje i vaspitanje naglašava koliko je važno i neophodno da roditelji i svi stručnjaci, koji učestvuju, sklope **partnerstvo za obrazovanje i vaspitanje**.

Pretpostavka za uspešan proces obrazovanja je tesna **saradnja** svih učesnika.

Ako ste postali radoznali i želite više da saznate o planu za obrazovanje i vaspitanje, možete ga pogledati na internetu pod www.bep.hessen.de. Stoji na raspolaganju i kod Vaše osobe za dečju dnevnu brigu, u Vašoj dečjoj dnevnoj ustanovi i u Vašoj školi.

Literatura

Das Online-Familienhandbuch

Fthenakis, W.E./Textot, M.R. (Hrsg.): Online-Familienhandbuch

www.familienhandbuch.de

„Guck mal“

Deutsche Bertelsmann Stiftung (Hrsg.), Gütersloh 2005

Weltwissen der Siebenjährigen -

Wie die Kinder die Welt entdecken können

Eleschenbroich, Donata: Weltwissen der Siebenjährigen -

Wie die Kinder die Welt entdecken können

München 2002: Goldmann Verlag

Deutscher Bildungsserver

www.bildungsserver.de

HESEN

Impresum

Izdavač:

**Hessisches Ministerium für Arbeit,
Familie und Gesundheit**
Dostojewskistraße 4
65187 Wiesbaden
telefon: 06 11/817-0
faks: 06 11/809399
e-mail adresa: poststelle@hmfag.hessen.de
internet: www.hmfag.hessen.de

Hessisches Kultusministerium

Luisenplatz 10
65185 Wiesbaden
telefon: 06 11/368-0
faks: 06 11/368-2096
e-mail adresa: pressestelle@hkm.hessen.de
internet: www.kultusministerium.hessen.de

Odgovorni:

Christian Peter, Christine Lüders

Redakcija:

Katharina Alexander, Dr. Dagmar Berwanger, Christoph Golla,
Brigitte Görg-Kramß, Heike Hofmann-Salzer, Anke Hundt,
Eric Meyer, Barbara Posern, Christine Schaffer, Gudrun Strathe,
Martina Wendl

Izdavačka kuća:

Universum Verlag GmbH, Wiesbaden

Dizajn:

Muhr Design und Werbung, Wiesbaden

Prevod:

As Co International, Dortmund

Lektorat:

Übersetzungsbüro Engin GmbH

Slike:

Bildunion (6), Banana Stock (3), Fotolia (1), Franco Baroni (3),
Gerhard Bayer (2), Ingram Publishing (5), Photodisc (5)

Štampa:

Variograph Druck- und Vertriebs GmbH, Bad Liebenwerda

Izdanje:

2. izdanje, 2009

Ovo štampano izdanje izdaje se u okviru odnosa sa javnošću pokrajinske vlade za Hesen. Ne sme se koristiti niti od partija, niti od kandidata za izbore ili pomagača u izborima za vreme izborne borbe u svrhu izborne reklame. To važi za izbore za pokrajinsku, saveznu skupštinu i za komunalne izbore. Zloupotreba je, posebno, distribucija na izbornim priredbama, na informativnim štandovima stranaka, kao i postavljanje, naštampanje ili lepljenje partijsko političkih informacija ili reklame. Isto tako je zabranjeno prosleđivanje trećim licima u svrhu izborne reklame. I bez vremenskog odnosa sa predstojećim izborima, štampano izdanje se ne sme koristiti na način, koji bi se mogao shvatiti kao pristrasnost pokrajinske vlade u korist pojedinih političkih grupa.